

Հրատարակութիւն Ամերիկահայոց Արեւելեան Թեմի Ազգային Առաջնորդարանի
A Publication of the Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America

Volume I - No. 12 - April, 1979

Armenian Villages Near Isfahan

by Frederick Leist

NO one can stay long in New Julfa without realizing that there are three distinct groups of Armenians there, the "Jughatzis," the "Peritzis" and the "Char Mahaltzis," all of whom are glad to exchange good-natured insults about each other's regional characteristics. The "Jughatzis" are the descendants of those townspeople first brought to New Julfa in the early seventeenth century, the merchants who flourished for a hundred years and established daughter colonies throughout the Indies. Few of them are left in Julfa, having moved in large numbers to Tehran; they even say that more people speak the old Julfa dialect in London than in Julfa. The other two groups descend from more warlike villagers who settled in an area to the west of Isfahan near Shah Abbas to keep out the fierce Bakhtiari tribesmen. Older men living in Julfa remember cattle raiding back and forth with the Bakhtiaris and occasional skirmishes which only stopped in the 1950's when the government disarmed both sides. Several Georgian villages were also established, but these soon lost their native language and converted to Islam. Though some of them still know that they are "Gorji," Georgian, they are now otherwise indistinguishable from Persian Shi'ites.

Peria, Fereydan in Persian, and home of the Peritzis, actually consisted of about twenty villages lying in a region several hours drive northwest of Isfahan. Only one, Poloran, is still completely Armenian, although several others are mixed with some Armenians remaining as Moslems are moving in. There is still a priest for the church in Poloran, a simple church set among houses built like little forts to give protection from attack, all of sun-dried brick, roofs a series of low domes with skylights to let in the sun. The villagers farm and raise livestock; their life still depends on the rising and the setting of the sun and the turning of the seasons. In summer, at "Vartavar" which marks the Feast of the Transfiguration, as well as a pre-Christian flood myth, some of the women and girls of Poloran dress in the beautiful traditional clothing of Peria and throw pitchers of water over each other, to the great amusement of the rest of the villagers. The old women one sometimes sees on the back streets of Julfa in blue or brown dresses reaching down to the ground, quickly covering their mouths with long woolen scarves at the sight of a strange man, come for the most part from the old villages of Peria.

Not an Armenian remains in Char Mahal, although more than a dozen Armenian villages once formed a long arc to the west and south-west of Isfahan. The Char Mahaltzis have gone for the most part to Tehran, Khuzestan, or Julfa. Nonetheless, they gather once a year in one of their old villages for a memorial service and several days of feasting and dancing in the clear, pure air of their mountain homeland.

One summer's day in 1976, shortly after the pilgrimage to St. Thaddeus, knowing that the Char Mahal festival was in progress, but unsure precisely where, I set off by motorcycle for Shahr-e Kord, capital of the province of Chemar Mahal and Bakhtiare. This is one of the smallest provinces and most rugged in Iran. Ahwaz lies in Khuzestan on the other side of the Bakhtiari mountains from Isfahan. As the crow flies, it

(Continued on page 3)

This is the second in a series of five articles written by Frederick Leist, a Baltimorean resident in Isfahan, Iran, where he taught at the University from June 1974 to January 1978. Mr. Leist has also travelled extensively in West and South Asia.

ՊԱՏԳԱՄ ՍՈՒՐԲ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Սիրելի հաւատացեալներ,

Տեսնու մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի հրաշափառ յարութեան այս պայծառ առաւօտուն, համայն աշխարհի քրիստոնեայ եկեղեցիներու զանգերը զուարթագինս կը ղողանջեն եւ կ'աւետեն աշխարհին լոյսի եւ յոյսի յաղթանակը խաւարի ոյժերու դիմաց եւ արդարութեան, սիրոյ եւ յաւիտենութեան փնտրողը ապրող բարի կամեցողութեան տէր բոլոր մարդոց յայտնելով թէ **ՔՐԻՍՏՈՍ ՅԱՐԵԱՒ Ի ՄԵՌԵՆՆԵՐՈՒ**

Կենսանորոգ յարութեան այս առաւօտուն, մեր մտածումները առաջին հերթին կ'երթան այն բարեպաշտ կիներուն, որոնք կիրակի վաղ արշալոյսին գերեզման փութացին, սիրոյ եւ յարգանքի իրենց տուրքը մատուցանելու համար երկնաւոր վարդապետի երկրաւոր մնացորդներուն, խունկով եւ զմուռսով օծելու համար մեր խաչաշարժար մարմինը:

Որքան մեծ եղաւ սակայն իրենց զարմացումը, երբ գերեզման հասան եւ տեսան որ հսկայ տապանաքարը շրջուած էր, մինչ հրեշտակը կ'ըսէր. «Ինչու՞ համար ողջ մեռելներուն հետ կը փնտռէք. հոս չէ ան. յարութիւն առաւ (Լուկ. Իդ. 6): Տարօրինակ բան: Չէ՞ որ տակաւին երեք օր առաջ իրենց աչքերուն դիմաց Յիսուս խաչը ուսին Գողգոթա բարձրացաւ: Չէ՞ որ երեք օր առաջ խաչի ոտքերուն կուլային եւ կը մխիթարէին Տիրամայրը, որուն պիտի երթար խաչեալին վերջին մտածումը, երբ իր սիրելի աշակերտին պիտի թելադրէր որ որդիութիւն ընէ իր մօր (Յովհ. ԺԹ. 26): Ուրեմն բնական է որ կիները թէ զարմանային, թէ վախնային:

Միամիտ, պարզ, բարի կիներ: Անոնք տակաւին չէին գիտեր որ այդ օր աշխարհի պատմութեան մեծագոյն դէպքը կատարուած էր, մեծագոյն հրաշքը պատահած էր, եւ նոր ուղիներ բացուած մարդկութեան համար: Այդ առաւօտ Փրկիչը իր մահուամբ յաղթած էր մահուան եւ իր յարութեամբ փրկութեան նոր հորիզոններ բացած խաւարի եւ տարակոյսի մէջ տուած յարութեան համար: Քրիստոս ինք յարութիւն առած էր մեռելներէն եւ այլեւ մահ չկար իրեն համար. աստուածաշնչական բառով՝ «մահը ալ անոր վրայ իշխանութիւն չունի» (Հռոմ. 2.9):

Այո, սիրելիք, յարութեան առաւօտուն եւ պարապ գերեզմանի առջեւ, թէ իւրաքանչիւր կիները, թէ ակնի ուշ, առաքեալները ի վերջոյ անդրադարձան, թէ կարելի չէ լոյսը թաղել, թէ կեղծիքով, ստույթեամբ, ոճիւրով կարելի չէ շողացող արեգակի դիմաց վարագոյր քաշել եւ թէ Քրիստոսի յաղթական ներկայութիւնը մահուան դիմաց գրաւականն է բոլոր հաւատացեալներու յարութեան, յաղթանակին եւ անմահութեան:

Արդարեւ, յարուցեալ Քրիստոս ամենուրեք կը հակադրուի մահուան: Հոն ուր մահը կը փճացնէ եւ վերջ կը բերէ կեանքին, մեր Փրկիչը յառաջ կուգայ իբրեւ կեանքի տուրք. ինք չէ՞ որ յարութիւն տուաւ Յայրոսի աղջկան, Նայինի պատանիին, իր բարեկամ Ղազարոսին: Ինք չէ՞ որ ըսաւ. «Ես եմ յարութիւնը եւ կեանքը: Ան որ ինձի կը հաւատայ, թէ եւ մեռնի, պիտի ապրի եւ ով որ կենդանի է ու ինձի կը հաւատայ, յաւիտեան պիտի չմեռնի» (Յովհ. ԺԱ. 26-27):

Յիսուսի հարցումին, թէ «դուն կը հաւատա՞ս», Ղազարոսի քոյրը, Մարթա, հիանալի

հաւատարմութեամբ մը պատասխանեց. «Այո, Տէր, ես հաւատացած եմ որ դուն ես Քրիստոսը, Աստուծոյ որդին»: Նոյնքան հաւատարմութեամբ այո ըսին առաջին քրիստոնեաները, որոնք հաւատացին թէ Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց եւ միշտ կ'ապրի իրենց մէջ: Յարութեան հանդէպ այս խոր հաւատքն է որ բարոյական մեծագոյն զօրութիւնը տուաւ իրենց, տկարութեան, նեղութեան, հալածանքի եւ նոյնիսկ մահուան դիմաց: Արդէն այսպէսով չէ՞ որ կրնանք բացատրել առաքեալներու եւ մարտիրոսներու աներկիւղ կեցուածքը մահուան դիմաց, կրկններու մէջ թէ բոցավառ խաչերու վրայ, առիւծներու երախին թէ ծովու ալիքներուն դիմաց: Մէկ խօսքով՝ յարութեան հանդէպ խոր եւ ամբողջական հաւատքն էր որ կեանք եւ առաւել կեանքի խոստում տուաւ նորաբողոքը կրօնի հետեւորդներուն:

Նոյն այդ հաւատքն էր որ ոյժ տուաւ Ս. Լուսաւորչին՝ տասներեք տարի ապրելու խոր վիրապին մէջ, կորով տուաւ Ս. Մեսրոպին՝ որպէսզի բազում տառապանքներու բովին անցնելով եւ Հայ գրի գիւտով Մովսէս մարգարէն եւ Պողոս Առաքեալը հայաբարբառ եւ հայերենախօս դարձնէ. ներշնչում տուաւ Վարդանանց՝ որպէսզի ծառանան հայրենիքի եւ կրօնքի թշնամիներուն դիմաց եւ ուխտելով՝ «միայն թէ քաջութեամբ մեռնիք, միայն թէ անուն եւ հոգի ծառանանք, որպէսզի մեր մէջ կենդանի մնայ Քրիստոս, որուն համար այնքան դիւրին է զմեզ վերստին նորոգել հողէն - ինչպէս եւ բոլոր նախկին մահացածները - եւ իւրաքանչիւրին հատուցանել ըստ իր գործերուն» (Եղիշէ):

Նոյն այս հաւատքով ալ Հայ ժողովուրդը անցաւ իր պատմութեան փշալից եւ տառապանք ուղիէն, քաջ գիտնալով, որ թէ եւ իր պատմութեան ճամբան Գողգոթա է, հայոց վախճանը՝ յարութեան առաւօտն է եւ թէ արեւնի ծովերէն անդին պիտի բացուի վարդահեղեղ արշալոյսը:

Այս օրերուն, ճիշդ է, ալեկոծ է հայու հոգին. Լիբանանի մեր քոյրերն ու եղբայրները ահա չորս տարի է որ տառապալիք օրեր կ'անցնեն. նոյնքան դառն փորձութեանց դիմաց կանգնած է Իրանի մեր գաղութը: Բայց մեր ժողովուրդը ըստ աւագ ուրբաթներ տեսեր է, շատ գող-գողանքներ բարձրացրել է: Պարագայական, ժամանակաւոր տազնապանք կուգան ու կ'անցնին եւ կը փշրուին հայու կամքին եւ յարութեան հաւատքի ժայռերուն դիմաց: Մեր Փրկիչ յարութեան տօնը թող առիթ ըլլայ բոլորիս համար, վերանորոգելու համար մեր հաւատքը եւ մեր ուխտը միշտ նայելու լուսաւոր հորիզոններու... եւ լսելու դարերու պատգամը -

Հաւատացէ՛ք յարութեան,
Հաւատացէ՛ք Հայ ժողովուրդի անմահութեան,
Հաւատացէ՛ք հայութեան յաղթանակին,
եւ այդ հաւատքով, վստահ ենք, որ խանդ եւ խինդ կը զգենուն մեր սրտերը, փառք ու պսակ կը հազնին մեր գործերը, ի փառս Աստուծոյ, ի պայծառութիւն մեր Ս. Եկեղեցոյ եւ շինութիւն եւ ի բարգաւաճումն Հայկական մեր ցեղին:

Ողջոյն տուք միմիանց,
Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց

Աղօթարար
ՄԵՍՐՈՊ ԵՊԻՍԿՍ. ԱՇՃԱՆ
Առաջնորդ Ամերիկահայոց Արեւելեան Թեմին

Prelacy Announcements

OUTREACH gives special thanks to Mr. and Mrs. George Hazerjian who financially made possible the printing of our twelfth issue.

Anyone who knows the address or whereabouts of Mr. Manoug Der Kevorkian please inform the Prelacy headquarters in New York City. His relatives in Beirut, Miss Sossie Avedissian and family, need to contact him *urgently*.

Dates to Remember

April 14: College Students Reception at the Prelacy. Dr. Vartan Gregorian, Provost, University of Pennsylvania, guest speaker.

April 24: Armenian Martyrs' Day.

May 14-18: Annual NRA Convention to be hosted by Sts. Vartanantz Armenian Apostolic Church of Providence, R.I.

May 2: The Prelacy Ladies' Guild annual luncheon for Mothers' Day to be held in the Plaza Hotel, New York City. Fashions by Maison Mendessolle, Ltd. Donation, \$18.50 per person. For reservations contact: Mrs. G. Dermksian, 722-2764 (New York). Mrs. M. Haratunian, 676-7434 (Long Island). Mrs. R. Derian, 646-0174 (New Jersey). Mrs. V. Hovnanian, 431-2233 (New Jersey).

Editor's Note . . .

Dear Readers,

This issue marks the close of one year of publication for **OUTREACH**; yet, one can see that the paper is still *new*, seeking to find and fulfill our community's most basic needs.

Being small in size, the importance of concentration and focus on primary concerns and interests is greatly intensified. At the same time, it is a difficult task to communicate with and enrich the lives of our diverse community of over 7,000, especially when there is no feedback or clear statements of need.

In the September '78 issue, attempting to find such guidelines, we printed a questionnaire. There was a one percent response, the great majority of which were favorable and encouraging.

The general format and size of the paper was found agreeable by most, while others made suggestions such as, cutting the size and increasing the number of pages, having more pictures, omitting repetitious articles, and increasing the overall depth of content.

The need to have religious articles of spiritual enlightenment was a prime concern emphasized in nearly all responses. Many individuals stressed this point even more emphatically with such specific comments as: "the paper should deal *only* with spiritual and religious questions and values," or "the paper is not seriously attempting to retrieve Armenians back to Christianity." Topics such as history, education, literature, art, and women in Armenian history were also found important.

Most individuals, being bilingual, agreed with the language format, some indicating that more should appear in English in order to reach the Armenian-American youth. However, nearly all who responded found it unnecessary to have an Armenian counterpart to the name **OUTREACH**.

Concerning a subscription charge, most individuals felt there should be none or that it would not make a difference in the quality or opinion towards the paper; rather, they felt more people get to read it since it's free. Some suggested a "small charge if any," while another said "don't waste valuable space with trivial articles or small talk."

As to an overall opinion of the paper, the majority felt that it is necessary and does offer something new. Ten percent of the respondents felt it is a wasted effort as it stands, yet indicated that the idea is important and has potential.

Reading and going through the responses, though they were minimal, has given a clearer view of your expectations and needs as individuals and a community. In responding, you have taken the first step in establishing solid lines for communication within our community. By maintaining an open and continual flow of our thoughts and by working together, we can surely achieve and benefit from a paper that offers, as one respondee said, "less news—more of an outreach function."

Sincerely,
The Editor

OUTREACH

is a monthly publication of the Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America, 138 East 39th St., New York, New York 10016. Address all correspondence to the above address. Printed in U.S.A. Second class postage paid at New York, N.Y. 10001.

Editor . . . . . Hasmiq Mergian

Krikor Pidedjian to Present Musical Tribute

Having a long record of involvement in Armenian religious and secular music, it would not be an exaggeration to say that Mr. Krikor Pidedjian is one of the very few Armenian musicians with so deep and encompassing a knowledge of Armenian music.

Mr. Pidedjian spent his youth in the Catholicosate of Cilicia in Antelias, growing up in an authentic Armenian atmosphere. He studied Armenian church music from its very source and basic composition in a western oriented music school.

From 1957-61, he taught church and secular music to the seminarians of the Catholicosate, preparing them as singers, choir directors, and clergymen. His musical interests were not satisfied only by teaching. He found a 35 voice male chorus to perform the immortal Komitas Mass on special occasions; he also started to compose and arrange Armenian music. The late Catholicos Zareh I, recognizing his talent, sponsored the publication of one of Pidedjian's compositions "Derigo," a four part (S.A.T.B.) choral work.

Arriving in this country, Mr. Pidedjian entered the Mannes College of Music, majoring in conducting. He served as assistant conductor of the Mannes College Chorus in his senior year. He is also a graduate of Hunter College of New York City, holding a B.A. in conducting and a M.A. in music education.

In 1963, Mr. Pidedjian formed the Kousan Chorus in New York City. Bringing new songs of Armenia, and sometimes forgotten songs, his concerts soon became nostalgic events. Offering a variety of musical works including his own original compositions and arrangements, performances fulfilled audience expectations each time.

At the World's Fair of 1964 in New York, he presented an Armenian Song and Dance Ensemble in this country for the first time to an unprecedented au-

dience of over 10,000. The impact of this show was so great that within a short time some of the dance tunes had been adopted by many Armenian bands, while the idea of forming ensembles was everywhere.

Mr. Pidedjian has contributed greatly in his quiet way to the growth of modern Armenia's music in the United States. In 1969, he was invited to Erevan by the Armenian government to attend the centennial of Komitas Vartabed, whose works have been the source of his inspiration. Over the years, he has maintained a diverse involvement in the field of music. While teaching in the New York City School system since 1973, he has also been the Director of the St. Vartan Cathedral's professional choir. Hoping to better understand his own people's music, he has studied the folk music of India, Africa, Israel, Turkey, and Arabia. Currently he is working on a book about Armenian Church and folk music, a first of its kinds.

We are pleased to announce that Mr. Pidedjian will participate in the Commemoration of Armenian Martyrs' Day, April 24th, to be held in the newly erected St. Peter's Church amidst the City Corp complex in New York City. He has prepared an expansive and diverse musical tribute especially for the occasion to be presented by an all string orchestra. A new song, composed by Mr. Pidedjian, dedicated to Martyrs' Day, will be performed by guest soloist Beatrice Pidedjian.

With such a rich musical presentation by Mr. Pidedjian, the participation of the "Arax" Friendship Association Chorale conducted by Nonou Kricorian, and Rev. Eugene Carson Blake as guest speaker, the program promises to be fulfilling. It will take place on Tuesday evening, April 24 at 8 p.m. in St. Peter's Church, Lexington Ave. and 54th Street. All should make an effort to attend.

MEDITATIONS

"As you rise, your heart begins to beat faster, the burden increases on your shoulders. Alas for that man who has never felt gravity on his shoulders."

K.K.

During the last two years of my creative life, I have experienced two very important stages. Although I had not yet adopted those thoughts and obligations attendant to being an elected CSSI member, I was nonetheless joyful for other reasons. Like a spiritual soldier I rise and enter the solemn academy of Leonardo da Vinci as a corresponding member.

Each of us has an obligation to endow life with a conception. The consciousness of debt is the most eminent aspect of knowledge. If all were to understand the consciousness of their debt, contemporary human relations would be dramatically different. What would happen if each one of us heard his own internal voice, heeded its rhythm, which for millions of years has existed by virtue of its own equilibrium?

Through the rotations of centuries, beside the material world was born a spiritual world with its own rules of development. Bread alone. The creative man, acting in accord with his spiritual nature, has cultivated intellectual-moral rules alongside the rules of nature and they have risen to the Divine idea.

The human mind has always given forth great light: great apostles like Moses, Dante, Naregatz, Shakespeare, Dostoyevsky, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Bach, and Beethoven have come to enlighten and promote spiritual life and to extol immortality. For centuries human intelligence has given forth more and more light, but alas, our time has dislodged the routine of progress. Natural sciences have soared, but morality has declined. Somehow universal morality has given birth to a double ignominy, to two genocides during the first and second world wars. Twentieth century civilization has indifferently carried this shame on its forehead right up to our own day. New genocides are capable of being reproduced, and one day maybe even a universal carnage. Truly, we have much cause for grave anxiety.

The present progress of the human mind begets terror. There is much restlessness, and fear lurks in human eyes. By nestling in his shell, man has tightly closed his door. To the first lock he has added a second, a third, and more, and with steel rods he has barricaded himself. Thus, man has become subjugated to self-confinement. In this century of freedom he has lost his freedom, he has lost the support of his life, and he has lost his faith. As man's faith disappears, evil dominates the world and man's terrified heart witnesses unspeakable and unbearable danger.

The century is ill and man is so ill that he lives like a bundle of nerves. He does not speak, he screams; he does not walk, he runs; he does not sleep, he

hallucinates. Surely man has lost his tranquility and his happiness. Enchanting songs have given way to animal howls, charming dances to lunatic leaps, dignified clothes to trifling rags.

Art reflects the time in which it is set. It is the harbinger of the future, the first to see what lies ahead. This anxiety has permeated all the branches of art, so much so that sometimes, indeed, it terrifies us, as for example, it does in science fiction movies when imminent danger is portrayed as a monster who comes to destroy what the human mind has created. Grand buildings, bridges, cities, and monuments of art are crushed under the palms of this monster. Terrified, people run away, but there is nowhere to retreat. Then the terror of death brings men closer together. Haughtiness, contempt, hatred, and hostility disappear, and arm in arm a united humanity withstands the monster. The people are saved. Creative life begins again, and the bells of Resurrection ring.

Similarly, some artists, being ahead of the times, no matter how deeply they feel the coming danger, nonetheless believe in man's creative intelligence, which is going to endure, to shine with renewed vigor.

Nowadays, the mission of art is to restore the spirit of retreating men and to give them wings to cross the limits of materiality and to get closer to immortality.

This is my belief. Also, in all my paintings I have emphasized the inquietude of ordinary men, a universal phenomenon. The creatures in my paintings are not casual creatures. They do not live only in themselves but also in their surroundings. The sadness of their eyes will never go away so long as in the world even one soul is abandoned. I am certain that humanity will rediscover itself. Darkness will disappear, light will spread its wings, evil will flee, and good will dominate.

This is what art inspires. With this great mission in mind I extend my hand to all the artists of the world. Today I feel much stronger, endowed with new meditations and responsibilities, because I belong to one of the world's greatest art communities, Rome's Leonardo da Vinci Academy.

The above MEDITATIONS by the renowned painter, Katchaz was sent to the Leonardo Da Vinci Academy on his acceptance as a member. An exhibition of works by Katchaz will take place at the Prelacy May 4-11, 1979. The exhibition, dedicated to the 110th anniversary of the birth of Gomidas, is sponsored by the Prelacy's Ladies Guild.

ARMENIAN VILLAGES NEAR ISFAHAN

(Continued from page 1)

is probably the nearest major city to Isfahan, but anyone driving must make a wide detour north or south of the mountains, which have so far defeated any attempt to be crossed by a highway. Many Bakhtiari tribesmen still make the biannual trek through the mountains between winter pastures by the head of the Persian Gulf and summer pastures near Isfahan, swimming livestock across rivers, while their families float across on inflatable goatskin rafts and cross snow-covered passes on foot. Many of their kinfolk have been settled for generations along villages lining the route. During the nineteenth century, the Bakhtiari occasionally swept down from their capital of Shahr-e Kord and sacked Isfahan, still threatening to do so within living memory. The Bakhtiari women, who like all the nomads, have never worn the veil, were famous for their skill in extracting bullets. The men were renowned for their riding and shooting.

There is a good, though occasionally steep and winding, asphalt road leading from Isfahan up to Shahr-e Kord. There, I asked about the Armenian festival. Yes, I was told, there is such a festival held annually; there used to be many Armenians in the region. In fact, if I took the first gravel road leading south, the very first village I came to would be one which used to be Armenian. Perhaps that was where they were celebrating. If not, I should follow the same road for another six villages, whose names I was given, and there ask again.

At the first village I asked a boy if he knew where the Armenians were meeting. He didn't have any idea, but was afraid to admit it, so he made a wild and unlikely guess. Seeing I didn't believe him, he took me to see the "kakhoda" or head man of the village, a dignified, elderly man who confirmed that his village had once been Armenian but said that he hadn't seen any Armenians in some twenty years and suggested that I try further along the road. The road, though gravel, was smooth and well-made. Remembering to take the right hand fork after Shamsabad, I came to the sixth village without incident. Most villages stood a little off the road on dirt tracks, little clusters of houses built of sun-dried mud brick surrounded by fields of golden wheat. Most also had a patch of green woods nearby. It was the harvest season and some villagers were out in the fields with scythes while others had already begun the threshing and winnowing under an azure sky. By noon the encircling mountains shimmered in the heat. The hands and faces of the peasants were sunburnt to the color of walnut wood, though their arms under their sleeves were as fair as Europeans. At the sixth village a few people were sitting on shady wooden verandahs; they told me to try four villages further along as that was a likely place.

This time the road was only a dusty unpaved track. At the first village I came across an Armenian family driving across a field. They had come to see the lands they had farmed and where their parents had grown up. I was relieved to hear that the gathering was indeed at Mamouran, three villages down the way, about twenty kilometers. The track now degenerated into a pair of parallel ruts which dipped through a fair number of streams and crossed a patch of desert. Fortunately, I had a trail bike. The sight of tents by the woods near Mamouran told me I had arrived. It had taken me about six hours and I was burnt almost to the color of the Bakhtiari, but I arrived in time to see the memorial service, held at the cemetery.

Afterwards, everyone trooped back to the tents. I stopped by the stream to wash off the dust of the trail and lingered in the shade of the trees, reluctant to venture back into the sun. I don't know the altitude, but the whole area is considerably higher than Isfahan, itself more than 5000 feet above sea level, and the summer sun at that height burns fiercely. At the mouth of one tent I saw a group of people clustered around a smiling old man in the black skullcap and baggy, black bell-bottom trousers characteristic of the Bakhtiari. He was Bakhtiari but he spoke fluent Armenian and came every year to see his friends. I stopped to chat with friends at another tent, as I saw a man lead up a sheep and erect a tripod about five meters away. My friends invited me to stay for kebab. Within five minutes the sheep was slaughtered, skinned and butchered and the meat was cooking on skewers. The carcass of a second sheep hung from the tripod. That was fresh meat! We washed it down with "vishnovga," a kind of drink made by pouring neutral spirits into a bottle filled with sour cherries and letting it sit a few months or even years.

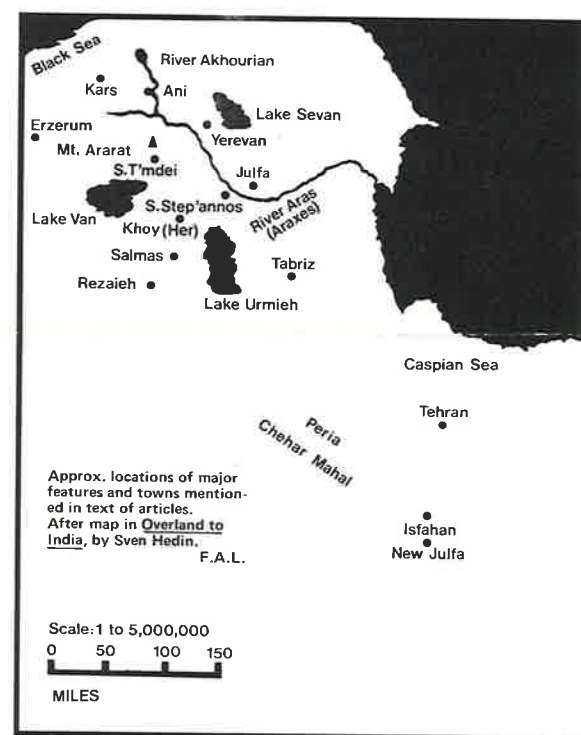
In the midst of the tents, which covered a fair area as about a thousand Armenians had gathered at Mamouran, was a broad, clear and flat space. There, two musicians, one with a "dohol" (large and narrow two headed drum strung in front of the drummer, played, at times very rapidly, with sticks), the other with a "karna" (partly wooden horn the length of a trumpet, with a brass bell, played for long periods as the musician breathes through his nose while playing) began to play and people to dance. This combination of "dohol" and

Vartavar at Poloran. Photo by Varoujan.

Interior of Armenian home, Poloran. Note "hazarashen" roof. Photo by Varoujan.

Stick dance at Bidak, Char Mahal. Photo courtesy of Bishop M. Ashjian.

"karna," or with the similar "surna" in place of the "karna" is encountered in village music the length and breadth of Iran and even farther afield. There were ring dances of the sort one might see Armenians do anywhere. The women did a handkerchief dance which was similar to the dance of the Bakhtiari women. Even more striking was the stick dance. A group of men would form in a large circle around a man with a thick staff. One man would take a half-inch thick green switch and move into the circle, maneuvering for position with the man with the staff, all in rhythm to the music and then swing his switch at the other's legs. The latter would attempt to parry the blow with his staff. Whether it hit the staff or a leg, the green switch usually broke on the first blow. When the challenger was successful, he would take over the staff, otherwise, the first man

would keep it. Either way, a new challenger armed with a switch would soon emerge for a try. It was impressive as a ritual, stylized duel. Losing, of course, could be painful.

The long summer's evening drew to a close; the stars were bright and numerous, competing as they were with no electric light. Several of us sat by the stream, drinking and talking. Otherwise the stillness was complete. The next day, after more dancing and more very fresh kebab, I headed back to Isfahan. There was a good road leading from Mamouran to Shah Reza, the first town south of Isfahan on the Shiraz road. It took less than two hours to get home, but as huge tractor-trailers went whooshing by, I was very grateful that I had quite serendipitously gone the "wrong" way through the peaceful villages of Char Mahal the day before.

Ազգային Առաջնորդարանի Օր

Մերելի ժողովուրդ Հայոց,
Ամերիկահայ Արեւելեան թեմի եւ Գանատայի Ազգային Վարչութեան որոշումով, յատկապէս Մարտի 24-ը՝ Վերջին Կիրակին, Ապրիլ 8, 1979, հռչակուած է «Ազգային Առաջնորդարանի Օր»:

Օրը, օրերը նոյնն են: Տիեզերքի եւ բնութեան մէջ շատ ալ տարբերութիւն չկայ մէկ օրէն միւսը: Երկրին թաւալումը իր առանցքին շուրջ, 24 ժամերու ընթացքին, գիշերուան եւ ցերեկուան յաջորդութիւնը, անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր նոյնն է: Բայց մարդն է որ զայն կ'իմաստաւորէ, կը ճոխացնէ, անուն կուտայ օրուան եւ «Օր»ը տարբեր կ'ըլլայ ուրիշ օրերէ, անգոյն եւ սովորական օրերէ: Իրագործումներու նոր յոյս կը բերէ, յառաջդիմութեան նոր խայծ կը դառնայ:

Ահա այս մտածումով է որ Ազգային Վարչութիւնը կը փափաքի, որ Ապրիլ 8-ի Կիրակին, բացի մեր Փրկչին Երուսաղէմ յաղթական մուտքի յիշատակի օրուան հանգամանքէն, մեր եկեղեցւոյ զաւակներուն համար ընդհանրապէս եւ մեր Առաջնորդարանին կապուած հաւատարմ հայորդիներու համար մասնաւորապէս, ըլլայ հաւատքի, ուխտի, յանձնառութեան օր մը - Օր մը՝ երբ պիտի աղօթենք միասին: օր մը՝ երբ գոհութիւն պիտի տանք Աստուծոյ Հայ ժողովուրդին իր ընծայած գերագոյն պարգեւին, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ համար: Օր մը, վերջապէս, երբ մեր հաւատացեալ ժողովուրդը պիտի զգայ թէ իր քաղաքի եկեղեցիին միջոցաւ եւ նոյն այդ եկեղեցւոյ առաւել ծաղկման եւ պայծառացման համար կայ Առաջնորդարանը, որ կը դեկալարէ, կ'առաջնորդէ, կը ծրագրէ եւ կը համադրէ Ամերիկահայոց Կիրակեան թեմի ենթակայ եկեղեցիներու հոգեւոր կեանքը, Ամերիկահայ գաղութի ընդհանուր շրջագծին մէջ, ազնուական այս գաղութի հաւաքական երազներու եւ ցանկութեանց ունկնդիր:

Հակառակ հեռուոր եւ մօտիկ անցեալի բազում տեսակի տառապանքներուն, Ամերիկահայութիւնը, իբրեւ անբաժանելի մասնիկը Հայ ազգին, թեւակոխած է ազգային գիտակցութեան, արժանապատուութեան նոր շրջան մը: Նշանները ակներեւ են, եւ վստահ ենք, որ բոլորս ալ կը զգանք վերագործութեան նոր շունչը եւ գիտակցից մեր ալ պատասխանատուութեանց, մեզմէ իւրաքանչիւրը իւրովսանն պիտի նպաստէ, որպէսզի Հայ վերածնունդը ըլլայ աւելի հարուստ, աւելի սովորուն, աւելի նպատակաւոր:

Վերագործութեան այս հոգեփոխութեան մէջ բնական է որ իր դերը ունի էթնիք արժէքներու հանդէպ դրական այն ոգին, որ Ամերիկայի յատկանիշն է Վաթնուական թուականներէն ի վեր: «Ուսումնարան»ի գաղափարը յոգնած է: Ամէն ազգային համախմբում քաղութեամբ եւ հպարտութեամբ է որ կը հռչակէ իր ծագումը եւ իր արմատներու փնտրութիւնն է ելած: Փոխանակ անգոյն մասսայի մը, Ամերիկա եւ Գանատա այսօր կը հպարտանան բազմազան զգացումներու բերած մշակութային բազմաճյուղ հարստութեամբ: Ամերիկահայութեան վերագործութեան բնական նպատակ բերաւ նաեւ վերջին քսան տարիներու ընթացքին Միջին Արեւելքէն եւ Արեւելեան Եւրոպայէն նոր գաղթող հայերու զանգուածը, որ նոր գրգռ ստուաւ հայկական արթնութեան:

Ամերիկահայ մեր տարից սերունդի անդամները, հիւանդի եւ համբուրելի դեր են կատարած եւ գոհողութեան գերագոյն օրինակով, մէկ կողմէ շարունակաբար օգնած են Մայր Երկրին եւ Սփիւռքի գաղութներուն եւ միւս կողմէ գրեթէ ամէն հայաշատ գաղութներու մէջ կանգնած են եկեղեցի եւ դպրոց, աղուսը եւ ծերանոց, Յուշարձան եւ թանգարան:

Ուշադրաւ է Ամերիկահայ Մամուլը, առաւել կամ նուազ յաջողութեամբ բայց նոյն պարկուտով կը գործեն մեր քաղաքական կազմակերպութիւնները, մշակութային, բարեսիրական, ընկերային, երիտասարդական, ուսանողական, մարզական միութիւնները, միակ նպատակ ունենալով հայութիւնը ամբողջ պահել եւ հայութեան մէջ ամէն մէկ Հայ Հայ պահել:

Այս բոլորի ճիգերուն առընթեր, յատուկ դեր վերապահուած է Ազգային Առաջնորդարանին: Մեր թեմը, որ 1957 թուականէն ի վեր կը վայելէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հովանին, իր զաւակներու հաւատարմ եւ անսակարկ գոհաբերութեամբ, հայեցի ապրումներով եւ ազգայնական ոգիի ներշնչումով, կ'աշխատի «պաշտօնին իւր փառաւոր առնել» (Հռոմ. ԺԱ. 13) եւ կրօնական, կրթական, մշակութային, հրատարակչական կալուածներէ ներս իր օգտակար ներդրումը բերել: Բայց մեր Առաջնորդարանը կարիքն ունի իր ժողովուրդի հաւատարմութեան, սիրոյն, օժանդակութեան: Ժողովուրդի գուրգուրանքին եւ օժանդակու-

թեան: Այլապէս՝ Առաջնորդարանը հեռու ժողովուրդէն, անծանօթ ժողովուրդին, անհազորող կը մնայ ժողովուրդին եւ փոխանակ սիրտ ըլլալու, փոխանակ կեանք եւ աւել բերելու, կը դառնայ հեռուոր գաղափար մը, անհոգի գրասենեակ մը:

Ահա թէ ինչու, Ազգային Առաջնորդարանի Օրը:

Օր մը՝ երբ Առաջնորդարանը հրապարակ գայ եւ իր ժողովուրդին բերէ իր ծրագրերը, առաջադրանքները, հրաւիրելու համար նաեւ ժողովուրդը որ իր խանդավառ եւ սրտալից մասնակցութեամբ օժանդակէ Առաջնորդարանի ծրագրերուն իրագործման:

ՀՈԳԵՒՈՐ ԿԵԱՆՔ

Առաջնորդարանը, իբրեւ հոգեւոր հաստատութիւն, առաջնահերթ կերպով պարտաւորութիւն ունի առաւել եւս զօրացնելու իր ժողովուրդի հոգեւոր կեանքը: Մենք պէտք է որ Հայ եկեղեցւոյ հաւատքն ու դաւանանքը, ծէսն ու աղօթքը փոխանցենք նոր սերունդին, որպէսզի մեր զաւակները ճանչնան իրենց հայրերու հաւատքը, բացուին ներկային, կապուին ապագային: Ազգային Առաջնորդարանը կը ձգտի քաջալերել եկեղեցական արարողութեանց իմաստալից եւ գիտակից մասնակցութիւնը: Նոր ծրագրեր կան Ամերիկայի հոգեւորականներու պատրաստութեան, կրօնաշունչ հրատարակութիւններու, Կիրակնօրեայ Դպրոցներու, դպրոց դասերու եւ երիտասարդական ճամբարներու կազմակերպութեան համար:

ՀԱՅԵՑԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱՎՈՒԹԻՒՆ

Հայոց եկեղեցին, իբրեւ գերազանցօրէն ազգային եկեղեցի, անքուն պահակն է Մեսրոպեան ժառանգին - Եկեղեցի եւ Դպրոց: Գիշ անգամ այս երկու հաստատութիւնները այնքան սերտօրէն շաղխուած են, որքան մեր պարագային: Ազգային Առաջնորդարանը, գործակցութեամբ Հայ Օգնութեան Միութեան եւ Ազգային Ուսումնական Որհնուրդի կեդրոնական գրասենեակի միջոցաւ, վերահասու կ'ըլլայ մեր թեմի ամենօրեայ եւ յատկապէս Շաբաթօրեայ դպրոցներու եւ կը ջանայ գրականութիւն հայթայթել, սեմինարներ կազմակերպել եւ ըստ ամենայնի օժանդակել մեր թեմի 25 դպրոցներուն:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆ

Յարաբերաբար նոր է այս բաժանմունքը, բայց որքան կենսական: Այս գրասենեակը, որ դարձեալ պիտի գործէ Հայ Օգնութեան Միութեան հետ գործակցաբար, պիտի մեծագոյն օժանդակութիւնը բերէ յատկապէս երկիրը նոր հասնող մեր հայրենակիցներուն, դիւրացնելով անոնց պատշաճեցումը նոր կեանքի պայմաններուն եւ ներդաշնակելով անոնց կեանքը, ազգային կեանքի շրջագծին մէջ:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

Բարձր զարգացումի տէր երկիրներու մէջ անգնահատելի է մամուլին, գրքին եւ առհասարակ գրաւոր մշակութիւնի դերը - Ամերիկայի եւ Գանատայի անձայրածիր տարածութեան վրայ ցրուած մեր ժողովուրդին համար կապ է եւ ամենօրեայ ներկայութիւն հայ թերթին ու հայ գիրքը: Առաջնորդարանը պատրաստած է շարք մը հրատարակութիւններ, կրօնական, ծիսական, դպրոցական նկարագրով, որոնք մեր հոգեւոր մշակոյթը պիտի ծանօթացնեն նախ՝ մեզի, ապա անգլիախօս մեր զանգուածին եւ հոսակ՝ Ամերիկեան ընկերութեան:

Թեքնոլոգիի այս դարուն, մարդու հոգին աւելի քան կարիքն ունի հոգեկան անունդի եւ կազդոյրի: Ու մեր հայրերը պէտք է որ խօսին մեզի ու մեր զաւակներուն: Մեր հաւատքին հայրերը, մեր մշակոյթի հերոսները պէտք է դառնան անուն ըլլալի եւ պէտք է դառնան խօսող, ներշնչող, առաջնորդող ներկաներ: Ուր էր թէ մեկենասներ գտնուէին եւ մեր մամուլը թաւալէր ու հետզհետէ լոյս աշխարհ գային ձեռագրեր՝ որոնք մեր դարակներուն մէջ կը սպասեն բաշխուելու, տարածուելու...

Հրատարակչական կալուածէն ներս յատուկ ուշադրութիւն կ'ընծայենք Առաջնորդարանի պաշտօնակցութեան ԱՌԻՓՐԻՉ-ին, որ ահա շուրջ տարի մըն է որ կը հրատարակուի եւ կը ցրուի շուրջ 8000 բնասնիքներու:

ԱՌԻՓՐԻՉ - անդին անցնել, հասնել, թռչել եւ հասնել հոն՝ ուր կարիքը կայ, հոն՝ ուր հեռուոր հայ մը այս թերթին թեւերով պիտի զգայ հաւատքին ջերմութիւնը եւ հայութեան սէրը: Արդարեւ, այս հրատարակութեամբ, մենք կ'ուզենք հասնել մեր ժողովուրդին. հասնել անոնց՝ որոնք մեծ, հայահոտ քաղաքներու մէջ կ'ապրին, բայց ներքնապէս, հոգեպէս հեռացած են հայութենէ: Ու հասնել մասնաւոր անոնց՝ որոնք կ'ապրին հայութենէ հեռու, հայոց եկեղեցւոյ միջնորդին անհազորող...

ՎԱՐՉԱԿԱՆ

Մեր վերջին մէկ տարուան փորձառութիւնը մեզ բերաւ այն համոզման, որ եթէ մեր Առաջնորդարանը քայլ պիտի պահէ իր ժամանակին հետ, եթէ պիտի ջանայ իր կոչումը արդարացնել, պէտք է որ ընդարձակուի - ընդարձակուի՝ իր ֆիզիքական կառոյցով եւ ընդլայնէ իր պաշտօնէութեան ցանցը: Նոր գիւնին նոր տիկի մէջ պէտք է դնել: Մեր տնտեսական միջոցները պէտք է որ համապատասխան ըլլան մեր կարիքներուն - մասնագէտ պաշտօնէութիւն, հաղորդակցութեան արդիական միջոցներ անհրաժեշտ են, եթէ կ'ուզենք որ մեր յարաբերութիւնը մեր ժողովուրդի հետ ըլլայ անմիջական, ուղղակի, իմաստալից:

Ընդարձակումը անհրաժեշտ է, եթէ կ'ուզենք ստեղծագործ ոգիով յառաջանալ եւ կեանքին նայիլ լաւագոյնին հասնելու վճռականութեամբ:

Ահա, սիրելիներ, համառօտ մէկ պատկերը մեր ծրագրերուն եւ առաջադրանքներուն: Թէ որքան կը յաջողինք՝ Տէրը ինք գիտէ. բայց ինք է մեր Առաջնորդը, ուղին, օգնականը. «եթէ ոչ Տէր չի նշ գճուս, ի նանիր վաստակին շինողը նորա: Եթէ ոչ Տէր պահէ զբարբաք, ընդունայն տընին պահապանը նորա»: (Սղմ. ձիՉ. 1):

Մեր ջերմ խնդրանքն է, որ մեր բոլոր հաւատացեալները, մեր Առաջնորդարանի գործին հաւատացողները բարոյապէս եւ նիւթապէս նեցուկ կանգնին մեզի: Յատկապէս Ապրիլ 8-ին, Առաջնորդարանի «Օր»ուան առիթով, կը խնդրենք որ Ձեր աղօթքներուն մէջ յիշէք զմեզ, եւ յետոյ Աստուծոյ առաջնորդութիւնը խնդրէք եւ առատաձեռն կերպով մասնակցիք «Առաջնորդարանի Օր»ուան առթիւ եւ գատկական տոներուն առընթեր կազմակերպուած արշաւին, մեր նոր սերունդի կրօնա-բարոյական դաստիարակութեան նուիրուած դրամահաւաքին:

Մարտի 24-ը այս առաւօտուն, թող Մարդացեալ Փրկչը գայ եւ բնակի մեր մէջ յաղթական կերպով եւ թող որ մեր աղօթքները բարձրանան իրեն, խնդրելով:

Թագաւոր երկնաւոր, զեկեղեցի քո անշարժ պահեա եւ զերկրպագուս անուանդ քում պահեա ի խաղաղութիւն:

ՄԵՍՐՈՊ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՇՃԱՆ Առաջնորդ Ամերիկահայոց Արեւելեան Թեմին

ՆԱՅԱՏԱԿԱՑ ՕՐ
Հովանաւորութեամբ
ԹԵՄԻՍ ԱՌԱՋՆՈՐԴ
ԳԵՐՇ. Տ. ՄԵՍՐՈՊ Ս. ԵՊԻՍԿ. ԱՇՃԱՆԻ
ԱՊՐԻԼ 24, 1979
Ժամը 8:00 - Երեկոյեան
ՍէՅՆԹ ՓԻԹԸՐՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ
Լէֆսինկթըն Ավրիլ 54-րդ Փողոց
Նիւ Եորք, Ն. Ե.
Յ Ա Յ Տ Ա Գ Ի Ր
Բամախօս
Տօքթ. Եւեթին Գարսն Պլէյֆ
Նախկին Ընդհ. Գարտաւար Եկեղեցիներու
Համաշխարհային Խորհուրդի
Երգեցողութիւն
«Արաֆս» Հայ Բարեկամներու
Ընկերակցութեան կողմէ
Ղեկավարութեամբ Նօնու Գրիգորեանի
Ղարապիւն Գուրգուրումը
Ղեկավարութեամբ Գրիգոր Փիլիպեանի

The Prelacy Ladies' Guild presents
K A T C H A Z
an exhibition dedicated to the
110th anniversary of the birth of
GOMIDAS
MAY 4 - 11, 1979 at the Prelacy
138 E. 39th Street
New York City, 4 p.m. - 9 p.m.
All proceeds will go to
the Lebanese Fund